ПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПСИХОТЕХНОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ

ПСИХОЛОГО-ІСТОРИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ МІФОЛОГЕМ ЯК МЕТОД ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯТИВНИМ МЕДІАТЕХНОЛОГІЯМ

З. С. Карпенко, *м. Івано-Франківськ*

Стверджується, що інформаційно-психологічна війна як передумова і складник гібридної війни за сучасних умов і технологічних можливостей набуває загрозливих масштабів і призводить до деформації суспільної свідомості внаслідок фальсифікації історичної правди тенденційно налаштованими підвладними вченими, журналістами, ангажованими в конструювання соціальних міфологем, витворення віртуальних ідеологем, які настирливо генеруються ЗМІ, насамперед електронними. За ефективний метод протидії маніпулятивним медіатехнологіям визначено метод психолого-історичної реконструкції та раціонального аксіопсихологічного спростування соціальних міфологем як джерела формування деструктивного ідеологічного ландшафту, існування якого “виправдовує”, “освячує” впровадження агресивної тоталітарної парадигми в міжнародні відносини та “надихає” відповідно на агресивні дії. У зв’язку з цим особливо наголошується на відповідальності ЗМІ за створюваний ними інформаційно-пропагандистський контент. На основі дослідження витоків ідеї православного месіанства та політичної доктрини “Москва – Третій Рим” показано, як упродовж щонайменше п’яти століть здійснювалися фальсифікація та містифікація історичних фактів, які витворили міф Росії як справедливої і духовно досконалої імперії. Таким чином доведено, що ключовий соціальний міф, який ретранслюється через різні пропагандистські кліше державними російськими ЗМІ, характеризується всіма притаманними соціальним міфологемам рисами: синкретичністю, структурно-семантичною гетерогенністю, універсальним ригоризмом, парадигмальністю (культурною відповідністю) тощо.

Ключові слова: психолого-історична реконструкція, соціальна міфологема, ідеологема, маніпулятивна технологія, пропаганда, медіасередовище.

Проблема. Постання інформаційного, власне постіндустріального, суспільства зумовило справжню революцію в освітніх технологіях та ви-

сунення на чільне місце електронних засобів масової інформації як новітніх інститутів соціалізації особистості, що конкурують з традиційними. Про переваги і загрози соціалізації в медіасередовищі останнім часом говорять і пишуть дуже багато (О. Т. Баришполець, О. А. Донченко, К. Керделлан, О. А. Ліщинська, М. Маклюен, Л. А. Найдьонова, О. В. Петрунько, Г. Г. Почепцов, П. Д. Фролов та ін.). Ми ж спробуємо з'ясувати ті його особливості, що становлять ризики для продуктивної соціалізації особистості в добу тотального поширення інтернет-комунікації.

Насамперед зафіксуємо тезу, що терміном "медіасередовище" П. Вінтерхофф-Шпурк, К. Керделлан і Г. Грезійон означують таке інформаційне середовище, в якому домінує аудіовізуальна інформація, створена за допомогою електронних мас-медіа. О. В. Петрунько наділяє цей термін ширшим змістом, постулюючи, що в результаті "накладання і взаємопроникнення суб'єктивних реальностей окремих індивідів, об'єктивної реальності соціального світу і віртуальної реальності, сформульованої мас-медіа (і дискурсів цих реальностей) утворюється медіасередовище, наповнене множиною смислів, які виникають, існують і функціонують там завдяки спільним зусиллям всіх включених у нього учасників" [9, с. 164]. І хоча таке трактування медіасередовища покладає відповідальність за його насичення і результати споживання на всіх залучених у медійний дискурс суб'єктів, а проте зрозуміло, що первинні тексти – першоджерела, незважаючи на їхні постійні мультиплікації, чинять найбільший освітній, соціалізувальний та маніпулятивно-пропагандистський вплив на реципієнтів.

Отже, якість (достеменний фактологічний зміст) і ціннісна зорієнтованість (екзистенційно-мотиваційна валідність) «першотексту» є зоною особливої відповідальності Автора (вченого-експерта, дослідника-інтерпретатора, журналіста, блогера тощо), бо саме він формує "обсяги апріорних уявлень про явища, з якими аудиторія практично не стикається в повсякденні". Саме тому існує загроза породження "паразитичних інформаційних ланцюгів" та викривлення реальності, коли "медійна картина світу" визнається достовірною і такою, що заслуговує на довіру більшу, ніж власний досвід [1, с. 325]. Саме з таким феноменом ми маємо справу, коли констатуємо "зомбування" населення Росії маніпулятивними медіатехнологіями тамтешніх ЗМІ.

Зазначена обставина спонукає до експлікації тих чинників медіасередовища, які конструюють його деструктивний контент (про конструктивний, сенсотворчий потенціал медіасередовища тут не йтиметься, хоч він, безумовно, наявний теж). Згаданий контент (зміст) генерується:

– видовищністю презентації аудіовізуального матеріалу (зокрема в спосіб інспірування жаху від споглядання сцен жорстокості і насилля);

– гіперболізованим акцентом на "промовистій деталі" (наприклад, фото жертв катувань і насильницької смерті);

– спекуляцією на глибинних почуттях, релігійних віруваннях, засадничих життєвих прагненнях людей (наприклад, представлення греко-католиків та вірних УПЦ Київського патріархату єретиками і віровідступниками);

– тиражуванням оцінних кліше, етнокультурних стереотипів, абстрактних символів-симулякрів, які штучно прив'язуються до конкретних подій і людей, на кшталт: "жидобандерівець", "фашист" у розумінні "український патріот";

– апелюванням до егоїстичних, меркантильних інтересів, комплексу переваг, снобізму, що є показником духовного зубожіння (як-от трансляція переконання: "Це ігри олігархів, нас це не торкається!", безапеляційне повторення пропагандистських мантр на кшталт "Українська влада маріонеткова і керується держдепом США", чи такий заголовок інформаційного повідомлення: "Зірка серіалу Х похвалилася стрункими ніжками").

Такі аксіологічні настановлення суб'єктів медіасередовища як генераторів тих чи тих текстів патологізують загальний соціологізувальний дискурс, у якому перебуває молоде покоління, ба більше – нерідко спричиняють деформацію ціннісної свідомості дорослих людей унаслідок зміни пропагандистського вектора й агресивного впливу безальтернативних державних ЗМІ. Передумовою і результатом такої деформації є занурення реципієнта медіа в певний колективний міф, умовний ціннісно-цільовий порядок, завдяки чому відбувається селекція значущих фактів і конструювання тенденційної картини світу та образу Я в ньому.

Мета статті: здійснити психолого-історичну реконструкцію (спростування) деструктивних соціальних міфологем, щоб зняти таким чином забрало з ретроградних спроб нав'язати світові новий порядок, який походить із тоталітарних (екуменічних, етноцентричних та ін.) уявлень про належне (бажане й вигідне) облаштування суспільного життя.

Спробуймо здійснити експлікацію міфологічної основи транспективної політичної доктрини Росії як "Третього Риму" [2], цивілізаційна неадекватність і деструктивна сутність якої сповна проявилися в підбурюванні та військово-технічній підтримці сепаратистського руху на українському Донбасі, а до того – у Криму.

За визначенням, "міфологія – тип функціонування культурних програм, що передбачає їх некритичне сприймання індивідуальною і масовою свідомістю, сакралізацію їхнього змісту й неухильність виконання" [6, с. 644]. Структуру міфології утворюють два складники: 1) конститутивний (або інформаційно-змістовий), зокрема легенда про священне походження, подвиги звитяжців, образ "світлого майбутнього"; 2) регулятивний, що задає поведінкові матриці, парадигмальні настановлення інтерпретації та передбачає замкнутий цикл ритмічних процедур,

які структурно організують календар, на кшталт президентських і парламентських виборів, партійних з'їздів тощо.

До інтегральних характеристик міфологем належать: 1) глобальність масштабу; 2) синкретичність як зрощення їхніх семантичних, аксіологічних і праксеологічних аспектів, що схоплюється цілісно в акті інтуїції; 3) структурно-семантична гетерогенність (пористість змісту), що дає змогу заповнити брак доказової фактологічної бази фантастичними інтерпретаціями; 4) універсальний ригоризм – повна узгодженість сущого і належного; наприклад, "оголошений" фашистом мусить поводитися як "фашист" (якщо ж таких фактів немає, прогалина заповнюється шляхом вигадування страхітливих історій); 5) парадигмальність у сенсі культурної відповідності; 6) принципова інфінітивність (рецитативність), що вимагає постійної реінтерпретації змісту при збереженні вихідного смислового ядра, яке не підлягає перегляду і критиці; 7) "внутрішнє" настановлення на іманентне розуміння і тлумачення міфу на відміну від "зовнішнього" історико-генетичного дослідження подій та фактів; 8) нормативна фідеїстичність, себто безумовна довіра й безальтернативне прийняття міфу; 9) самосакралізація міфологеми як захисної системи, що регулює поведінку шляхом проекції та застосування заохочень і покарань, виштовхуючи при цьому аномальну поведінку за межі охопленої цією міфологемою спільноти (до прикладу, переконання щодо експансіоністських зазіхань Заходу, НАТО у сприйнятті пересічних росіян); 10) обов'язковість механізму сакралізації імені (носія міфологічної свідомості), яка проявляється в заявах на зразок: "Ленін – наш вождь і учитель", "Великий Кормчий" про Мао Цзедуна, аж до "Путін – наше все"; 11) достатність пояснювального потенціалу, що поширюється як на зовнішній щодо міфологеми ареал, так і на внутрішню царину сакраментального досвіду та генерує появу додаткових "мікросвітів", які підтримують генеральну міфоідею; 12) іманентна прагматичність – націленість на досягнення реальних результатів, які відповідають колективним уявленням та ідеологічним очікуванням; 13) неодмінний зв'язок з ритуалом. Сучасні соціальні міфологеми переплітаються з релігійною обрядовістю, часто спеціально конструюються з участю ЗМІ, політтехнологів, іміджмейкерів та інших міфоретрансляторів і міфотворців; 14) нерефлексивність – відкидання будь-яких спроб незаангажованого аналізу онтологічних підстав міфу; 15) консервативність – міфологема чинить опір проникненню у свій осередок чужорідних елементів та інновацій, що проявляється в боротьбі супроти "єресей", "викривлення генеральної лінії партії", підриву "духовних скреп" тощо.

Простежимо становлення цих ознак у соціальній міфології Росії. Дослідники зародження імперської ідеї на теренах середньовічної Московії А. В. Крюков і В. З. Дебенко зазначають, що саме період кінця XV –

початку XVI ст. відіграв визначальну роль в історії Росії та вирішальним чином вплинув на її майбутнє. Саме тоді утворилося і зміцнилося її етнополітичне ядро – незалежна Московська держава – і виникли протиріччя й проблеми, які надовго визначили стратегію і тактику внутрішньої та зовнішньої політики нового суспільного організму, що розвивався по специфічній траєкторії [5].

Зародження самодержавства, територіальні зазіхання новоутвореної держави потребували ідеологічного обґрунтування, яке мало б довести історичну визначеність необмеженої влади московських правителів та їхніх територіальних претензій. Ключова роль у виробленні цієї політичної доктрини належить "Сказанию о князьях Владимирских" і теорії "Москва – Третій Рим", які виводили родовід московських правителів від римських імператорів і проголошували їх "єдиними оборонцями" православної віри [8]. Поява "Сказания…" і теорії "Третього Риму" була ініційована іосифлянським напрямком церковників, які мали за мету відстояти незалежність Московської держави від Ватикану, відвернути московських князів і дворян від намірів секуляризації церковних земель, переключити їхню ініціативу на зовнішню експансію.

Зокрема, "Сказание…" починається з розповіді про поділ землі між нащадками Ноя, перерахування володарів стародавнього світу, серед яких автор (імовірно, Філофей – дискусії щодо авторства й досі тривають) акцентує увагу на діяльності римського імператора Августа, проголошенні його "царем всесвіту". Далі йдеться про те, що Август поділив свої володіння між нащадками, у тому числі "сроднику своему Прусу" дав землі в Прибалтиці: "и оттоле до сего времени зовется Прусская земля". Минув час, і до нащадків Пруса прийшли новгородські посли і запросили до себе князем Рюрика "от рода римського Августа кесаря". Рюрик зі своїми братами Сінеусом і Трувором прибув до Новгорода й поклав початок роду московських князів – держателів Руської землі. Далі йде розповідь про нащадків Рюрика Володимира Великого і Володимира Мономаха. Автор повідомляє, що, вражений могутністю останнього, візантійський імператор Костянтин Мономах надіслав до київського князя послів, котрі принесли йому хрест "от древа", на якому був розп'ятий Христос, і "вінець царський" та інші подарунки. "И от того времени, – пише автор «Сказания…», – князь Великий Владимир Всеволодович наречеся Мономах, царь великий Русия". Згодом цим вінцем вінчалися нащадки Володимира Мономаха володимирські і московські князі. Завершується твір засудженням Візантії за те, що вона "отпадоша" від православної віри. Насправді ж згаданий вінець – ця регалія російського самодержавства – є виробом середньоазійських майстрів, і призначався він татарському ханові в 1330-х роках. У 1472 р. великий московський князь Іван III Васильович узяв за жінку племінницю останнього візантійського імператора Софію (Зою),

котра виховувалася вже в Римі. Вона прибула до Москви зі своїм почтом і справила великий вплив на внутрішнє життя великокняжого двору. Саме грекам, які прибули із Софією, належить ідея "перехрестити" шапку, доповнивши її хрестом і пов'язавши з візантійським імператором Костянтином Мономахом. Як бачимо, корона московських царів нічого спільного з київським князем Володимиром Мономахом не має [7, с. 50]. Шапка перетворилася на символічний ідеологічний міст між Руссю з центром у Києві і Московською державою.

Соціальна міфологема про "священне" походження московської монархічної династії доповнюється теорією, а по суті ідеологемою "Москва – Третій Рим", яка обґрунтовується у творах монаха-іосифлянина псковського Елеазарова монастиря Філофея. Це "Послание на звездочетцев". Тут та в інших творах Філофей подає своє бачення світової історії. На його думку, історія людства – це процес утворення, розвитку і занепаду світових царств, зміни яких визначені Богом. Першим царством, буцімто, був Давній Рим, який загинув через латинську єресь. Другим Римом стала Візантія зі столицею Константинополем. Проте і цей, другий, Рим пішов на угоду з "латинянами", визнавши Флорентійську унію (1439 р.), за що був приречений на загибель. Центром збереження православно-християнської віри, "Третім Римом", стає Москва та її правителі. При цьому Філофей не обмежується наділенням московського великого князя і його держави роллю єдиних вселенських захисників християн. Він прогнозує: "…яко два Рима падоша, а третий стоит, а четвертому не быти".

Створена Філофеєм міфологема богообраності Москви та її правителів, їхньої особливої ролі в християнському світі набула згодом численних прихильників у панівному стані, різних соціальних верствах населення; сприяла формуванню у росіян месіанських переконань у тому, що саме "Росія покликана бути останньою оборонницею православ'я" [4; 10, с. 496]. Незважаючи на всі відмінності релігійного і світського характеру, яких набували в усі часи ідеї "Третього Риму", вони приваблювали московських очільників універсалізмом, можливістю ідеологічного обґрунтування своєї імперської політики в будь-який час і в широкому діапазоні дій. До числа перших найпомітніших військово-політичних кроків, здійснених в результаті "інфікування" цією міфологемою Московії, а пізніше Росії належать: загарбницькі війни Москви з Литвою, у складі якої були й українські землі, під фальшивим приводом своїх "споконвічних прав" на "київську спадщину", підкорення Казанського (1552 р.) й Астраханського (1558 р.) ханств під виглядом потреби навернення в "істинну віру", а насправді пограбування місцевих еліт і насадження при владі московських ставлеників, 25-річна Лівонська війна (1558–1583 рр.), мотив якої виходив з переконання Івана IV Грозного, що, мовляв, ще з часів Ярослава Мудрого вся Лівонська земля "наша", тощо. Чи варто тепер у

контексті цих “аргументів” дивуватися екзальтованій риториці сучасних поборників концепції “русского мира”, що “Крым наш” і це не підлягає обговоренню, оскільки “за вуха” притягаються чергові фантасмагоричні аргументи, які не мають жодного стосунку до історичної правди?

Особливе місце в шерезі цих подій займає приєднання Правобережної України до Московського царства в 1654 р., відомого в радянській історіографії під назвою “возз’єднання України з Росією”. Останнє привело також до самочинного приєднання Української церкви до Московського патріархату, тоді як до 1448 р. Московська церква підпорядковувалася Київській митрополії і тільки у згаданому році проголосила себе автокефалією. Протягом 141 року московська церква була неканонічною, і лише в 1589 р. Москва вибирає власного патріарха, заручившись згодою Вселенського патріарха і використавши стан занепаду Візантії.

Попри численні факти, здатні пролити світло на істинну мету згаданих і багатьох інших історичних подій, російські, а пізніше й радянські історики обстоювали погляд на нібито прогресивну, загалом цивілізаторську і культуртрегерську роль Москви як “збирача руських земель”, а також твердження про відповідність експансіоністської політики Московії, Росії, а згодом і Радянського Союзу корінним інтересам та сподіванням населення повністю захоплених держав, а також анексованих територій інших держав.

Висновки. Психолого-історична реконструкція соціальних міфологем свідчить про породження ними окремих часткових ідеологем, так би мовити, на злобу дня. При цьому деструктивні ідеологеми репрезентують суб’єкт-об’єктне ставлення певного соціуму (держави) до великих аут-груп з погляду їхньої корисності для досягнення власних інтересів і є типовими для тоталітарних соціумів. Конструктивні ідеологеми засновані на культурі толерантності і поваги до гідності інших та є зразком суб’єкт-суб’єктного ставлення, притаманного демократичним соціумам. Деструктивні ідеологеми стають, зокрема, знаряддям ведення інформаційно-психологічної війни проти визначеного авторитарною владою зовнішнього ворога і живляться негативною енергією конфлікту; конструктивні ідеологеми спонукають до співпраці та взаємодопомоги, становлячи миролюбну гуманістичну альтернативу військовій силі, політичному диктату, економічному шантажу й аморальному етноцентризму.

У наші дні медійна міфотворчість стає провісником й ефективним чинником гібридної війни та послуговується примітивними механізмами соціально-психологічного впливу – навіюванням, емоційним зараженням, наслідуванням на основі афективного уподібнення тощо. Відтак усвідомлення і протидія маніпулятивним медіатехнологіям у спосіб реконструкції й когнітивного спростування деструктивних соціальних міфологем є нагальним завданням соціальної та політичної психології [3].

Література

1. *Бутиріна М. В.* Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі : монографія / М. В. Бутиріна. – Дніпропетровськ : Слово, 2009. – 368 с.
2. *Дугин А.* Основы геополитики: геополитическое будущее России / А. Дугин. – М. : Арктогея, 1997. – 608 с.
3. *Карпенко З.* С.Формування мобілізаційної готовності українського суспільства до протидії зовнішній агресії / З. С. Карпенко // Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 19–20 лютого 2015 р.). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – С. 187–190.
4. *Кінан Е.* Російські історичні міфи / Е. Кінан. – К. : Критика, 2001. – 284 с.
5. *Крюков А.* Імперська ідея в Московській державі наприкінці XV–XVI століть: ідеологія, політика, практика / А. Крюков, В. Дебенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1997. – 74 с.
6. *Можейко М. А.* Мифология / М. А. Можейко // Всемирная энциклопедия: Философия / главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М. : АСТ; Минск : Харвест, Современный литератор, 2001. – С. 644–647.
7. *Нестайко О. В.* Великі міфи імперії: втеча від власної ідентичності / О. В. Нестайко. – Львів : Афіша, 2003. – 128 с.
8. Памятники литературы Древней Руси. Вторая половина XVI века. – М. : Худ. лит., 1986. – 276 с.
9. *Петрунько О. В.* Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі : монографія / О. В. Петрунько. – Полтава : Укрпромторгсервіс, 2010. – 480 с.
10. *Тойнби А. Дж.* Постижение истории. Сборник / А. Дж. Тойнби. – М. : Прогресс, 1991. – 736 с.

Reference

1. Butyrina, M. V. (2009). Stereotypy masovoi svidomosti: osoblyvosti formuvannia ta funktsionuvannia u mediaseredovyshchi [Stereotypes of mass consciousness: the peculiarities of the formation and functioning in the media environment]. Dnipropetrovsk: Slovo Publ. (ukr).
2. Dugin, A. (1997). Osnovy geopolitiki: geopoliticheskoe budushchee Rossii [Foundations of geopolitics: geopolitical future of Russia]. Moscow: Arktogeya Publ. (rus).
3. Karpenko, Z. S. (2015). Formuvannia mobilizatsiinoi hotovnosti ukrainskoho suspilstva do protydii zovnishnii ahresii [Formation of mobilizational readiness of the Ukrainian society for combatting the foreign aggression]. *Osobystist u kryzovykh umovakh ta krytychnykh sytuatsiiakh zhyttia: materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Sumy, 19–20 liutoho 2015 r.)* [Personality in crisis and emergency situations life: materials of the 1st international scientific conference (Sumy, February 19–20, 2015)] (pp.187–190). Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko (ukr).
4. Kinan, E. (2001). *Rosiiski istoruchni mify* [Russian historical myths]. Kyiv: Krytyka Publ. (ukr).

5. Kriukov, A. (1997). *Imperska ideia v Moskovskii derzhavi naprykintsi XV–XVI stolit: ideolohiia, polityka, praktyka* [The imperial idea in the Moscow state at the end of the 15th-16th centuries: ideology, politics, practice]. Ivano-Frankivsk: Plai Publ. (ukr).
6. Mozheiko, M. A. (2001). Mifologiya [Mythology]. *Vsemirnaya entsiklopediya: Filosofiya* [The World Encyclopedia: Philosophy]. Moscow: AST Publ.; Minsk: Harvest, Sovremennyy literator Publ. (rus).
7. Nestaiko, O. V. (2003). *Velyki mify imperii: vtecha vid vlasnoi identuchnosti* [Great myths of the empire: an escape from self identity]. Lviv: Afisha Publ. (ukr).
8. *Pamyatniki literatury Drevney Rusi. Vtoraya polovina XVI veka* [Monuments of the literature of the Ancient Rus. The second half of the 16th century] (1986). Moskow: Artistik literature Publ. (rus).
9. Petrunko, O. V. (2010). *Dity i media: sotsializatsiia v ahresyvnomu media-seredovyshchi* [Children and the media: socialization in the aggressive media environment]. Poltava: Ukrpromtorhservis Publ. (ukr).
10. Toinby, A. Dzh. (1991). Postizhenie istorii. Sbornik [Comprehension of history. Collection]. Moscow: Progress Publ. (rus).

Карпенко З. С. Психолого-историческая реконструкция социальных мифологем как метод противодействия манипулятивным медиатехнологиям

Утверждается, что информационно-психологическая война как предпосылка и составляющая гибридной войны в современных условиях и при имеющихся технологических возможностях приобретает угрожающие масштабы и приводит к деформации общественного сознания вследствие фальсификации исторической правды тенденциозно настроенными подвластными учеными, журналистами, ангажированными в конструирование социальных мифологем, производство виртуальных идеологем, которые настойчиво генерируются СМИ, в первую очередь электронными. Как эффективный метод противодействия манипулятивным медиатехнологиям определен метод психолого-исторической реконструкции и рационального аксиопсихологического опровержения социальных мифологем как источника формирования деструктивного идеологического ландшафта, существование которого “оправдывает”, “освячивает” внедрение агрессивной тоталитарной парадигмы в международные отношения и “вдохновляет” соответсвенно на агрессивные действия. В святи с этим особенно подчеркивается ответственность СМИ за создаваемый ими информационно-пропагандистский контент. Путем исследования истоков идеи православного мессианства и политической доктрины “Москва – Третий Рим” показано, как в течение не менее пяти столетий осуществлялись фальсификация и мистификация исторических фактов, что позволило создать миф России как справедливой и духовно совершенной империи. Таким образом доказано, что ключевой социальный миф, который ретранслируется посредством различных пропагандистских клише государственными российскими СМИ, характеризуется всеми свойственными социальным мифологемам чертами: синкретичностью, структурно-семантической гетерогенностью, универсальным ригоризмом, парадигмальностью (культурным соответствием) и т. п.

Ключевые слова: психолого-историческая реконструкция, социальная мифологема, идеологема, манипулятивная технология, пропаганда, медиасреда.

Karpenko Z. S. Psychological and historical reconstuction of social mythologemes as a method of countering manipulative mediatechnologies

Informational and psychological war as a prerequisite and component of a hybrid war under modern conditions and technological capabilities becomes rampant and causes deformations of public consciousness because of falsification of the historical truth by biased subject scientists, journalists, engaged in designing social mythologemes, creation of virtual ideologemes that are persistently generated by the media, now primarily electronic. Effective method of combatting manipulative media technologies is offered. It is the method of psychological and historical reconstruction and rational axiopsychological refutation of social mythologemes as a source of destructive ideological landscape formation, existence of which "justifies", "sanctifies" and "inspires" the implementation of aggressive totalitarian paradigm into international relations. This article emphasizes the responsibility of the media for the informational and propagandistic content generated by them. Through the study of the origins of the idea of orthodox messianism and political doctrine "Moscow is the Third Rome" it is shown how the falsification and mystification of historical facts which elaborated the myth of Russia as a just and spiritually perfect empire were carried out over at least five centuries. Thus it is proved that the key social myth being relayed through various propagandistic clichés by the state Russian media is characterized by all social mythologemes inherent features: syncretic, structural and semantic heterogeneity, universal rigorism, paradigmal (cultural conformity) and so on.

Key words: psychological and historical reconstruction, social mythologeme, ideologeme, manipulative technology, propaganda, media environment.